

יתומי אוכברג'

יהודי אחד נוטל יוזמה אישית ומציל 183 יתומים במזרח אירופה, כנגד הכללים והסדרים המקובלים. את הכוח לכך אנו שואבים מאברהם אבינו שמל את עצמו ברית בגיל 99. מבלי לעצור להתייעצויות ודיונים.

לקחת אחריות

שנת 1920 הייתה שנה קשה ביותר ליהודי רוסיה וליהודי שאר מדינות מזרח אירופה. היה זה בסוף מלחמת העולם הראשונה שבה נהרגו מיליוני אנשים. באותה שנה התחוללה המהפכה הקומוניסטית שגררה מלחמות בין שתי קבוצות יריבות ברוסיה, האדומים והלבנים. האדומים היו הקומוניסטים והלבנים הם הקוזקים שנלחמו בקומוניסטים.

האוכלוסייה שתמיד סבלה מכל המלחמות הללו, יותר מכל קבוצה אחרת, הייתה האוכלוסייה היהודית. שני הצבאות גם יחד חמסו, גזלו ורצחו בעיירות היהודיות בהן עברו. בנוסף לכך, מחלות קשות התפשטו וגרמו למוות של רבים.

ההערכות באותם ימים דיברו על שלוש-מאות אלף יתומים יהודים שנותרו בגפם במזרח אירופה.

באותה עת התקיימה בקייפ טאון שבדרום-אפריקה קהילה יהודית משגשגת שהחזיקה בית יתומים שבראשו עמד יהודי בשם אייזיק אוכברג שהיגר בעצמו ממזרח אירופה בסוף המאה התשע-עשרה והגיע לדרום-אפריקה חסר כל. אולם בשנת 1920 הוא כבר היה אחד האנשים העשירים ביותר בדרום-אפריקה.

באסיפת ההנהלה של בית היתומים שהתקיימה בתחילת 1921, סיפר אייזיק אוכברג על החדשות שמגיעות ממזרח אירופה ועל המצב החמור שם. הוא אמר שהקהילה היהודית המקומית בדרום-אפריקה צריכה לעשות משהו למען אותם יתומים. הוא הציע אפוא שיביאו ילדים יתומים לדרום אפריקה בתקווה שאנשים

מהקהילה המקומית יאמצו את הילדים הללו. כל הנוכחים באסיפה הסכימו שאכן כך ראוי לעשות.

אייזיק אוכברג פנה לראש ממשלת דרום אפריקה שהסכים לתת ויזה עבור מאתיים ילדים יתומים. בנוסף לכך, הממשלה התחייבה לתרום במקביל את אותו סכום שהקהילה היהודית המקומית תאסוף, מה שנקרא Matching fund.

הקהילה היהודית הקימה קרן מיוחדת במטרה לאסוף עשרת אלפים פאונד עבור הילדים הללו שזהו סכום שדומה לכמה מיליוני דולרים בימינו.

הממשלה מצידה הציבה תנאים איזה ילדים אפשר להביא למקום: (1) דווקא ילדים שהם יתומים מאב וגם מאם. (2) הם צריכים להיות פחות מגיל שש-עשרה. (3) רק ילדים בריאים פיזית ונפשית (ולא ילדים חולים). (4) אי אפשר לפרק משפחה (באם אחד האחים לא יכול להיכלל בקבוצה מסיבה כלשהי, אף אחד מהאחים לא יבוא).

הממשלה התנתה והצהירה שהאחריות לכל המאתיים ילדים הללו היא אך ורק על הקהילה היהודית בדרום אפריקה ולא על הממשלה.

באחת האספות שאל אייזיק אוכברג מי מחברי הבורד מוכן לנסוע לאירופה כדי להביא את הילדים לדרום-אפריקה. כולם טענו שהוא האיש הכי מתאים לתפקיד הזה, והוא אמר שאם אכן אין אף אחד שיעשה זאת, הוא ייסע בעצמו.

במרץ 1921 אייזיק אוכברג נסע לאירופה. תחילה הוא נסע ללונדון שם הוא השיג אשרות כניסה לכל אותם מדינות במזרח אירופה וכן הכין את כל הדברים הדרושים עבור מבצע בסדר גודל כזה.

בחודש יולי של אותה שנה הוא הגיע לוורשה, שם פתח משרד והתחיל לאסוף ילדים יתומים. הוא נסע לכל המדינות הסמוכות, אוקראינה, רוסיה, גליציה וכו', ביקר בבתי הכנסת שבהם התרכזו היתומים. הדבר הקשה ביותר היה לבחור ולהחליט אלו ילדים לקחת ואלו להשאיר. הוא העמיס את הילדים על משאיות להובלת בקר הביא אותם לוורשה ושיכן אותם בבית יתומים שהוא פתח שם.

בחודש אוגוסט הוא הצליח לאסוף למעלה מ-220 ילדים. אבל אז נפוצו שמועות בין הילדים שבאפריקה רצים אריות ונמרים ברחובות. אחרים סיפרו שהוא עומד

למכור אותם לעבדים ושיש שם מחלות רבות.

שלושים ושבע מהילדים שהוא אסף ברחו מבית היתומים ולבסוף נותרו 183 ילדים. לפועל אוכברג לא כיבד שום תנאי מהתנאים שממשלת דרום אפריקה הציבה. יתומה אחת בגיל 16 נחשבה ל"אחות" שתעזור במסע, וכן לקח ילד שאמו הייתה בין החיים, וכן הפריד משפחות וכו'.

בסוף אוגוסט כל הקבוצה עזבה את וורשה ונסעה ללונדון. רק אמא אחת באה לתחנת הרכבת להיפרד מבנה. כל השאר היו יתומים מאב ומאם ואף אחד לא בא להיפרד מהם. בלונדון הם הפכו ל"סלברטיס" וכל העיתונים דיווחו על ה"יתומים הרוסים" שהגיעו. אחד הילדים סיפר שכאשר הכניסו אותם לחדר האוכל בלונדון והגישו להם לחם, כל הילדים התנפלו על הלחם כי הם מעולם לא ראו לחם. הם ידעו מה זה תפוחי אדמה, אבל לחם הם אף פעם לא ראו.

אחרי שלושה שבועות בלונדון, הם עלו על האוניה שהובילה אותם לקייפ טאון דרום אפריקה. הקהילה המקומית ערכה להם קבלת פנים גדולה ומפוארת והילדים התקבלו בשמחה רבה. חצי מהילדים נשארו בבית היתומים בקייפ טאון וחצי הועברו לבית היתומים ביוהנסבורג. רוב הילדים לא אומצו על ידי משפחות אלא נותרו לבסוף בבתי היתומים.

ילד אחד סיפר שכאשר זוג צעיר בא לבקר בבית היתומים, הוא רץ לעבר האישה, אחז בידה וקרא "מאמע מאמע". היא הציעה לו ללכת לאכול ארוחת ערב, והוא השיב לה שהוא לא הולך כי הוא חושש שהיא תברח לו. הוא לא עזב אותה עד שהיא ריחמה עליו, לקחה אותו לביתה ואימצה אותו.

אייזיק אוכברג אימץ את כל הילדים היתומים הללו והרעיף עליהם אהבה בלי גבול. הם מצדם החזירו לו אהבה על אהבתו וקרא לו "דעדי אוכברג". כשהוא בא לבקר בבית היתומים, לקח לו כמה שעות עד שהוא הצליח להגיע לקומה השלישית כי כולם נדבקו אליו וחפצו בקרבתו. האחד החזיק לו אצבע, השני סחב לו את קצה החליפה, ופשוט לא נתנו לו להתקדם.

שנה לאחר מכן, בשנת 1922, אוכברג נסע שוב למזרח אירופה להביא ילדים נוספים. אבל בינתיים המצב הפוליטי השתנה והוא לא יכול היה יותר להוציא ילדים מאותן מדינות. כיום קיימים בעולם כשלושת אלפים צאצאים מאותם 183 יתומים שאומצו על ידי אייזיק אוכברג.

לנצל הזדמנויות

השבוע אנחנו לומדים על אברהם אבינו. למעשה, האכפתיות הזאת שיהודי מגלה כלפי יתומים בקצה השני של העולם, היא תוצאה ממידת החסד של אברהם אבינו. אבל אני חושב שיש כאן עוד נקודת לימוד. כשה' אמר לאברהם "לך לך אל המקום אשר אראך", אברהם לא עשה אסיפה כדי לדון בנושא ולא הלך לבדוק את מזג האוויר, ולא בחן אם זהו הזמן המתאים לנסיעה ואם זה מתאים ליומן שלו וללוח הזמנים שלו. גדולתו של אברהם אבינו הייתה שהוא קם ועשה מיד את ציוויו של הקב"ה אליו.

בסוף הפרשה אנחנו קוראים שה' צוה את אברהם לעשות ברית מילה. צריך לזכור שעד אז שום אדם מעולם לא עשה ברית מילה, וזה היה רעיון חדש לחלוטין. אדם רגיל מן השורה, היה פונה לשאול את הרופא מה דעתו על הרעיון הזה ואחר-כך בודק אם יש לו ביטוח בריאות במקרה שהעניינים יסתבכו ואז פונה לקבוע תור לעוד שבועיים.

אבל בתורה אנחנו קוראים ש"בעצם היום הזה נימול אברהם וישמעאל בנו" (בראשית יז, כו). ומוסיף רש"י בפסוק כג "בו ביום שנצטווה" באתו יום שנצטווה ע"י הקב"ה קיים את מצות ברית מילה. עד שמגיעים לסיפור של העקידה ששם אנו רואים את עיקר מעלתו של אברהם אבינו בזה ש"וישכם אברהם בבוקר". וכמו שהרבי ציטט תמיד את אגרת הקודש של רבינו הזקן סימן כא: "זריזותי דאברהם אבינו ע"ה היא העומדת לעד לנו ולבנינו עד עולם".

בסיפורו של אייזיק אוכברג אנו מוצאים את אותו מוטיב. שנה לאחר מכן הוא שוב נסע לאירופה אבל הוא לא הצליח להביא עמו יתומים נוספים. אם היה דוחה את הנסיעה הראשונה שלו ייתכן וכל התוכנית לא הייתה מתגשמת ומתממשת.

ההוראה שניתן ללמוד מזה היא, שכאשר יש לך הזדמנות לעשות מצוה אל תדחה אותה למחר. ייתכן שחלון ההזדמנויות שנפתח כעת בפניך יתפוגג וייסגר בעוד שעה קלה ולעולם לא תוכל לעשות זאת שוב. מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה.